

Arcybiskup Metropolita Częstochowski
dr Stanisław Nowak
Curriculum vitae

Stanisław Nowak urodził się 11 lipca 1935 r. na Ziemi Krakowskiej w miejscowości Jeziorzany (gmina i parafia Liszki). Jego rodzicami byli Józef i Katarzyna (z domu Rosek), uprawiający niewielkie gospodarstwo rolne. Miał trzech braci i jedną siostrę. Edukację na poziomie szkoły powszechnej ukończył w Jeziorzanach i Rączej, a następnie kształcił się w II Liceum Ogólnokształcącym im. Króla Jana III Sobieskiego w Krakowie, gdzie uzyskał świadectwo dojrzałości w roku 1953.

Bezpośrednio po ukończeniu szkoły średniej wstąpił do Wyższego Metropolitalnego Seminarium Duchownego w Krakowie, a zarazem został immatrykulowany na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Jagiellońskiego. Po likwidacji Wydziału Teologicznego przez władze komunistyczne w 1954 r. kontynuował studia teologiczne w ramach Seminarium Duchownego, które ukończył cztery lata później. Święcenia kapłańskie otrzymał 22 czerwca 1958 r. w bazylice archikatedralnej św. Stanisława i św. Wacława na Wawelu z rąk abp. Eugeniusza Bazia-ka (arcybiskupa metropolity lwowskiego i administratora apostolskiego archidiecezji krakowskiej).

Na pierwszą placówkę w charakterze wikariusza w latach 1958-1961 wyznaczono mu parafię Narodzenia św. Jana Chrzciciela w Choczni. Następnie w latach 1961-1962 był wikariuszem w parafii Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny w Ludźmierzu. Od 1962 r. kierował ekspozyturą parafialną w Rogoźniku Podhalańskim, którą organizował od podstaw. Nie pozostał tam długo, bowiem już następnego roku został mianowany drugim ojcem duchownym kleryków pierwszych lat studiów, zamieszkując w Krakowie (przy ul. Manifestu Lipcowego).

W 1967 r. ówczesny arcybiskup metropolita krakowski Karol Wojtyła skierował go na studia specjalistyczne z zakresu teologii duchowości do Instytutu Katolickiego w Paryżu. Pracę doktorską pt. *Koncepcja kapłaństwa w Szkole Francuskiej w pierwszej połowie XVII wieku*, napisaną najpierw pod kierunkiem ks. Luisa Cogneta, a następnie ks. Michaela Dupuy'ego, obronił w 1971 r. w Paryżu. Po powrocie ze

studiów w latach 1971-1978 podjął obowiązki ojca duchownego w Seminarium Metropolitalnym przy ul. Podzamcze. Objął także wykłady z teologii duchowości w Papieskim Wydziale Teologicznym w Krakowie w charakterze zastępcy profesora. W latach 1971-1984 pełnił funkcję kierownika tamtejszego Studium Teologii Życia Wewnętrznego, a w latach 1978-1984 był rektorem Seminarium Duchownego w Krakowie. Ówczesny metropolita krakowski powierzał mu wiele zadań w ramach archidiecezji (był m.in. członkiem Rady Kapłańskiej i uczestnikiem Synodu Archidiecezji Krakowskiej). Został również uhonorowany godnościami kościelnymi: Kapelana Honorowego Ojca Świętego (1979 r.) oraz kanonika Kapituły Metropolitalnej na Wawelu (1982 r.).

W dniu 8 września 1984 r. papież Jan Paweł II wyznaczył go na biskupa częstochowskiego. Jego prekonizacja miała miejsce 26 października 1984 r. W dniu 25 listopada 1984 r. przyjął święcenia biskupie w częstochowskiej bazylice katedralnej z rąk kard. Józefa Glempa (prymasa Polski), a współkonsekratorami byli: kard. Franciszek Macharski i bp Julian Groblicki. Jako hasło swojego posługiwania pasterskiego wybrał sobie motto: „*Juxta crucem tecum stare*”. Kanonicznie rządy w diecezji częstochowskiej objął 26 listopada 1984 r. z rąk ówczesnego administratora diecezji bp. Tadeusza Szwagrzyka. Ingresu do katedry dokonał 8 grudnia 1984 r.

Działalność biskupia i arcybiskupia Stanisława Nowaka w Częstochowie przypadła na okres końcowych lat komunizmu (1984-1989) oraz przemian demokratycznych związanych z Okrągłym Stołem i budową tzw. III Rzeczypospolitej (1989-2011). Kontynuował dzieło rozwoju sieci parafialnej i dekanalnej. Utworzył w sumie 132 placówki duszpasterskie, w tym 95 parafii z własnej inicjatywy, 2 rektoraty oraz 35 parafii, zatwierdzając dekretami erekcyjnymi wikariaty terenowe i ośrodki duszpasterskie erygowane i ustanowione wcześniej przez bp. Stefana Barełę. Zreorganizował sieć dekanalną, tworząc sześć nowych dekanatów (kozięgłowski, Podwyższenia Krzyża św. w Częstochowie, miedźnowski, św. Antoniego z Padwy w Częstochowie, mokrski i mykanowski), tak że po podziale diecezji w roku 1992 w jej nowych granicach jest ich obecnie 36. Liczba regionów duszpasterskich uległa zmniejszeniu z 6 do 4, gdyż region zagłębiowski odszedł do nowej diecezji sosnowieckiej, a region częstochowski drugi (podczęstochowski) został złączony w regionem częstochowskim pierwszym (miejskim).

Sfinalizowano za jego rządów dzieło II Synodu Diecezji Częstochowskiej (wznowiony 27 lutego 1985 r., a zakończony 23 listopada 1986 r.). Jako owoc II Krajowego Kongresu Eucharystycznego oraz w nawiązaniu do przedwojennych kongresów, zainicjowanych przez bp. Teodora Kubinę, zorganizował 7 lokalnych kongresów eucharystycznych, w tym sześć w roku 1987 (24 maja – Zawiercie, 29 czerwca – Sosnowiec, 13 września – Wieluń, 17 września – Radomsko, 18 października – Częstochowa) i jeden, 15 maja 1988 r., w Dąbrowie Górniczej. Wprowadził w dniu 8 grudnia 1987 r. nieustanną adorację Najświętszego Sakramentu w diecezji, obowiązującą od 1 stycznia 1988 r. jako tzw. doba eucharystyczna. Ustanowił wiele kaplic i kościołów, gdzie trwała codzienna całodobowa adoracja Najświętszego Sakramentu. Odbył wiele pielgrzymek diecezjalnych do europejskich sanktuariów maryjnych i miejsc świętych.

W dniu 1 września 1990 r., wskutek powrotu lekcji religii do szkół publicznych, zorganizował katechezę szkolną w szkołach na terenie całej diecezji. Powołał do życia Archidiecezjalne Kolegium Teologiczne (1993), celem kształcenia katechetów świeckich i zakonnych, a także Katolicki Uniwersytet Ludowy dla propagowania katolickiej nauki społecznej w regionach rolniczych (1994 r.) i Wspólnoty Duszpasterskie „Nazaret – Ewangelia Pracy” (1988 r.), celem ewangelizacji świata pracy. Utworzył również Studium Duchowości Chrześcijańskiej i Studium Katolickiej Nauki Społecznej przy Instytucie Teologicznym w Częstochowie (2000 r.). W latach 2007-2011 Instytut Teologiczny w Częstochowie otrzymał za patronkę NMP Stolicę Mądrości oraz został ubogacony o wiele nowych możliwości formacji w ramach tzw. studiów okołoinstytutowych. Rozwinięto ponadto duszpasterstwo rodzin, zwłaszcza przez sieć parafialnych poradni rodzinnych oraz tzw. PREKANY (przygotowania do małżeństwa w poszczególnych dekanatach), KANY (duszpasterstwo małżeństw i rodzin) i Ruch „Domowego Kościoła”.

Ważniejszymi wydarzeniami w (archi)diecezji w skali ogólnokościelnej i ogólnopolskiej, jakie przypadły na okres jego rządów, były: czterokrotna wizyta papieża Jana Pawła II na Jasną Górę (lata 1987, 1991, 1997, 1999) oraz wizyta papieża Benedykta XVI (2006 r.). Ponadto w roku 1990 i 1994 brał on udział w Synodach Biskupów w Rzymie. W latach 1994-2001 był stałym członkiem Sekretariatu Synodu Biskupów, a w dniu 24 czerwca 2004 r. papież Jan Paweł II ustanowił go drugim wiceprzewodniczącym Papieskiej Akademii Niepokalanej.

Jednym z najważniejszych wydarzeń historiozbowczych w diecezji za jego rządów stał się VI Światowy Dzień Młodzieży pod przewodnictwem Ojca Świętego Jana Pawła II w dniach 14-15 sierpnia 1991 r., który miał miejsce w Częstochowie na Jasnej Górze i który zgromadził blisko 2 miliony młodzieży, szczególnie z krajów dawnego bloku komunistycznego. Inne ważne wydarzenia, które zainicjował lub brał w nich udział na przełomie tysiącleci, to: II Kongres Eucharystyczny ze Stacją w Częstochowie (1987 r.), II Światowy Dzień Chorego (1994 r.), ustanowienie Archidiecezjalnej Rady Ruchów i Stowarzyszeń Katolickich (1995 r.), Nawiedzenie figury NMP Fatimskiej w archidiecezji (1995 r.), Nawiedzenie figury Dziewicy z Nazaretu (1999 r.), beatyfikacja pierwszych męczenników Kościoła częstochowskiego: bł. ks. Ludwika Rocha Gietyngiera i bł. ks. Maksymiliana Binkiewicza (13 czerwca 1999 r. w Warszawie przez papieża Jana Pawła II), beatyfikacja bł. s. Marii Kanuty Chrobot (2000 r. w Rzymie), I Diecezjalny Kongres Trzeźwości (1991 r.), Międzynarodowy Kongres Mariologiczny i Maryjny (1996 r.), przygotowanie całej archidiecezji do Jubileuszu 2000-lecia Chrześcijaństwa przez misje w poszczególnych parafiach w latach 1996-1999 i jego przeżywanie w katedrze częstochowskiej poprzez pielgrzymowanie do niej wszystkich wspólnot personalnych i terytorialnych archidiecezji, Archidiecezjalny Kongres Eucharystyczny w Częstochowie (2005 r.) i wreszcie dwie peregrynacje połączone z misjami parafialnymi: Peregrynacja Obrazu Jezusa Miłosiernego (2002-2003) oraz Peregrynacja Relikwii Krzyża Świętego i repliki Krzyża Katedralnego (2010-2011).

Czwarty biskup częstochowski popierał apostołstwo przez środki społecznego przekazu. Tygodnik katolicki „Niedziela” stał się w tym czasie czasopismem ogólnopolskim z 17 mutacjami diecezjalnymi. W dniu 3 maja 1992 r. erygował Katolicką Rozgłośnię Radiową Archidiecezji Częstochowskiej „Fiat”, zainicjowaną 10 sierpnia 1991 r. jako radio na użytek VI Światowego Dnia Młodzieży. W ramach szerzenia kultu maryjnego kontynuował dzieło koronacji łaskami słynących wizerunków NMP. Koronami papieskimi w tym czasie zostały ozdobione wizerunki NMP w Myszkowie-Mrzygłodzie (1996 r.), Pajęcznie (2005 r.) i Bęczkowicach (2007 r.), natomiast koronami biskupimi w Mstowie (2000 r.), Dankowie (2002 r.), Kłobucku (2004 r.) i Rudzie (2006 r.). Założył ponadto Kalwarię Praszkową (2004 r.) i odnowił Kalwarię w Wąsoszu (1993 r.). Ustanowił również liczne sanktuaria lokalne: pasyjne, maryjne i ku czci świętych, na czele z sanktuarium Świętej

Rodziny w archikatedrze częstochowskiej (1997 r.).

W okresie jego rządów dokończono – rozpoczęte za Poprzednika – dzieło budowy gmachu Seminarium Duchownego w Częstochowie przy ul. św. Barbary 41. Poświęcenia nowego gmachu dokonał papież Jan Paweł II w dniu 15 sierpnia 1991 r. W tymże roku dekretem z dnia 3 października przeniesione zostało Seminarium z Krakowa do Częstochowy. W następnych latach projekt budowy został całkowicie zrealizowany i oddany do użytku wraz z obszernym kościołem seminaryjnym pw. Jezusa Chrystusa Najwyższego i Wiecznego Kapłana oraz kompleksem gmachów przy ul. św. Barbary 41, stanowiącym zaplecze dla instytucji diecezjalnych. Także bazylika archikatedralna została otoczona przez niego szczególną troską, mającą na celu jej dokończenie oraz gruntowny remont i docelowe wyposażenie. Wzmocniono wówczas jej konstrukcję, a następnie podjęto się dzieła wzniesienia dwóch wież (1997 r.) i poddano remontowi jej wnętrze, urządzając na nowo prezbiterium wraz z nowym posoborowym ołtarzem. Założono też mozaiki wokół krzyża katedralnego oraz wejścia do kaplicy Najświętszego Sakramentu, urządzono 4 nowe kaplice, wstawiono 12 witraży w nawie głównej, wyremontowano i całkowicie na nowo urządzono kryptę grobową biskupów częstochowskich. Wzniesiono w tym okresie także ważne obiekty dla instytucji diecezjalnych: Dom Katedralny w Częstochowie (ul. Ogrodowa), będący siedzibą Wydawnictwa „Regina Poloniae” oraz Radia „Fiat”, Dom Samotnej Matki w Żarkach (1989 r.), Dom Pana Jezusa Miłosiernego w Częstochowie (ul. Dobrzyńska), Dom Rekolekcyjny w Olsztynie k/Częstochowy (poświęcony 14 grudnia 1991 r.) i Dom Dobroczynności w Częstochowie (ul. Staszica). Poddano także gruntownemu remontowi oraz rozbudowie gmach Niższego Seminarium Duchownego w Częstochowie, a także urządzono kryptę grobową biskupów pomocniczych w podziemiach kościoła pw. Zmartwychwstania Pańskiego w Tajemnicy „Emaus” na cmentarzu Kule.

Korzystając z możliwości wolnego zakładania stowarzyszeń kościelnych, jaka otworzyła się po upadku systemu komunistycznego, ponownie erygował organizacje, jakie działały przed II wojną światową, na czele z Akcją Katolicką (1996 r.), KSM (1990 r.) i Caritas (1989 r.). Powstały też wówczas zupełnie nowe zrzeszenia: Katolicki Związek Akademicki „Emaus” (1988 r.), Stowarzyszenie Rodzin Katolickich i Unia Laikatu Katolickiego (1990 r.). Oprócz tego uruchomiono liczne

stołówki dla ubogich (m.in.: w parafii katedralnej św. Rodziny w Częstochowie, w parafii św. Józefa w Częstochowie, w parafii św. Lamberta w Radomsku, w parafii Wniebowzięcia NMP w Sosnowcu i przy Dziele Bożego Miłosierdzia w Częstochowie) i stołówkę dla studentów w Sosnowcu (ul. Krzywa). Powstał także Arcybiskupi Komitet Wsparcia Bezrobotnych (2002 r.).

W dniu 25 marca 1992 r. papież Jan Paweł II, wskutek nowego podziału administracyjnego Kościoła w Polsce, podniósł diecezję częstochowską do rangi archidiecezji oraz ustanowił Częstochowską Prowincję Kościelną (metropolię). Jej pierwszym arcybiskupem metropolitą został mianowany bp Stanisław Nowak. Przyjęcie paliusza przez nowego arcybiskupa odbyło się 29 czerwca 1992 r. Od tego czasu ustanowiono w archidiecezji Kapitułę Kolegiacką Zawierciańsko-Żarecką (1997 r.) przy kościele św. Apostołów Piotra i Pawła w Zawierciu, będącym od 2009 r. Bazyliką Mniejszą, i Kapitułę Kolegiacką Radomszczańską (2000 r.) przy kościele św. Lamberta w Radomsku. W posłudze tej wspierali go biskupi pomocniczy: bp Tadeusz Szwagrzyk (1984-1992), bp Franciszek Musiel (1984-1990), bp Miłosław Kołodziejczyk (1984-1994), bp Antoni Długosz (1994-2011) i bp Jan Wątroba (2000-2014).

Natomiast w ramach prac Episkopatu Polski był on w latach 1989-1996 przewodniczącym Komisji Maryjnej. Ponadto został przewodniczącym Zespołu ds. Sanktuariów i Zespołu ds. Kontaktów z Konferencją Episkopatu Francji oraz wiceprzewodniczącym Komisji ds. Seminariów Duchownych. Wszedł też w skład Komisji ds. Duszpasterstwa Ogólnego, Komisji ds. Duchowieństwa i Komisji ds. Powołań Duchownych oraz został delegatem ds. Egzorcystów w Polsce. Przewodniczył przy tym Komisji Mieszanej Biskupów i Wyższych Przełożonych Zakonnych.

W 2000 r. konsekrował biskupa pomocniczego częstochowskiego Jana Wątrobę. Był też współkonsekratorem podczas sakry 11 biskupów. W dniu 29 grudnia 2011 r. został zwolniony przez papieża Benedykta XVI z urzędu arcybiskupa i metropolity częstochowskiego, lecz będąc administratorem apostolskim kierował jeszcze archidiecezją do 2 lutego 2012 r. Jako arcybiskup senior nadal czynnie uczestniczy w życiu archidiecezji, posługując przy różnych okazjach w poszczególnych wspólnotach parafialnych i sanktuariach.

Ks. Marian Duda